"మనసుపై ధైర్యంగా
ఎదురు తిరిగే శక్తి నాలో
పొదులుకొంది తాతగారి
త్యాగరక్తం నాలో
జలజల ప్రవహించింది."

పరిహారం

పదవ నెంబరు బస్సు రొదచేసుకొంటూ తొమ్మిదిన్నరకల్లా వచ్చి ఆ స్టాపులో ఆగుతుంది. నేను తొమ్మిదింబావుకల్లా ఇంటి దగ్గర బయలుదేరుతాను. రిస్టువాచిలో సెకండ్ల ముల్లు చూసుకొంటూ అడుగులు వేస్తూ ఆ రోడ్డు కొలుస్తాను. భగవంతుడి దయవల్ల మా వీధిలో కారుల, బస్సుల రద్దీ ఉండదు. లేకపోతే నేను ఏ కారు క్రిందనో పడి ఏనాడో చచ్చిపోయి ఉందును.

కిల్లీ దుకాణం దగ్గరికి చేరేసరికి తొమ్మిదీ ఇరవైరెండు. వాడు కట్టి ఇచ్చిన కిల్లీ నా నోటిలోకి చేరేసరికి మరి మూడు నిమిషాలు పడుతుంది. అప్పటికి నాలో చురుకుపాలు అందుకొంటుంది. ఆఖరిసారిగా రిస్టువాచి ముళ్ళని చూసిన కళ్ళు ఇంక వేగం హెచ్చిస్తేకాని లాభం లేదని కాళ్ళకి బుద్ధి చెప్తాయి. ముందున్నది మెయిన్‌రోడ్డు, జాగ్రత్త అని కళ్ళని హెచ్చరిస్తుంది మనసు.

ఒక్కొక్క రోజు బస్సుని అందుకొనేందుకు నేను పరుగుతీస్తాను. ఇంకో రోజు బస్సే నన్ను అందుకోవాలన్నట్లు పరుగుతో వస్తుంది. ఆ రోజు ఇద్దరం ఓడిపోయాము. నా ఓటమికి కారణాలు చెప్పానంటే మా శ్రీమతి నా మీద విరుచుకుపడుతుంది. బస్సు ఓటమికి కారణం చెప్పవలసిన వాడు బస్సు కండక్టరు.

పది గంటల వరకు బస్సు రాలేదు. తాపీగా పరిసరాలని తిలకిస్తూ క్యూలో నిలబడ్డాను. ఎదురుగా పేవ్‌మెంట్ మీద ముష్టివాడు - "అయ్యా... బాబూ... అమ్మా ధర్మం చేయండి తల్లీ! ఈ కుంటి వాడికి ఒక పైసా దానం చెయ్యండి బాబూ" అని అరుస్తున్నాడు.

వాడి అరుపులు బస్సు కదులుతుంటే రోజూ చెవుల్లో పడతాయి. కాని సావకాశంగా ఆ మానవాకృతిని చూసే వీలు ఆ రోజునే కలిగింది. ఒక చింకి గోనె పట్టామీద ఒక కాలు ముందుకి జాచి కూర్చున్నాడు. కుడికాలు తొడకిందుగా తుండెలా, కుర్రాదు తిని పారవేసిన మొక్కజొన్న కండెలా వుంది. కుడి ప్రక్కన ఊతకర్ర, ఎడమ ప్రక్కన చిల్లులు పడిన ఎనామిల్ డొక్కు, దాని సరసనే వాలికలుగా ఉన్న చింకి లాల్చీ - ఇదీ వాడి సంసారం.

వాడిని చూస్తుంటే నా చిన్నతనంలో జరిగిన ఒక సంఘటన గుర్తుకొచ్చింది. అది వేసవికాలం. ఎండ వేడికి అలసటగా వగరుస్తూ ఒక ఊరకుక్క మా ఇంటి వీధి అరుగు మీద పడుకొంది. భోజనాలయేక మా నాన్న తీరుబడిగా వాలు కుర్చీలో పడుకొని ఆ సంవత్సరం పరీక్ష పేపర్లు తిన్నగా వ్రాయనందుకు నన్ను పట్టుకొని చీవాట్లు పెట్టారు. ఆ అవమానాగ్ని దహిస్తుంటే కోపంతో ముఖమెర్రగా చేసుకొని, వస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకొంటూ విసురుగా వీధి అరుగు మీదికి వచ్చాను.

కుక్క నాలికనుంచి చొంగ కారుతున్నది. అది నన్ను ఒకసారి చూసి, 'నాన్న చేత చివాట్లు తిన్న చిన్నవాడా! నీ లక్ష్యం నా కేమి'టన్నట్లు మళ్ళా కళ్ళు మూసుకుంది.

ఆఖరికి ఈ కుక్కకి కూడా నేనంటే అలుసే? చేయెత్తి 'ఛీ' అన్నా కదలకుండా పడుకొంది. పౌరుషం నాలో పొడుచుకొచ్చింది. సైడు కాలువ పక్కగా రోడ్డు మరామత్తు కోసం పోసిన రాళ్ళకుప్ప లోంచి ఒక కంకరరాయి తీసుకొని బలంగా కుక్కను కొట్టాను. నా చేతిలో కంకరరాయి చూడగానే అది పరుగుతీసింది. అయినా రాయి దాని కాలికి తగిలింది! కుయ్యో... కుయ్యో... మంటూ కాలెత్తి కుంటుతూ అది పరుగుతీసింది.

'వెధవ కుక్క, పొగ రణిగింది. చేయెత్తి అదలిస్తే కదలదేం? ఇదేం తన తాతగారి ఇల్లనుకొందా? నేనేం తన పంటికింద బొమికనుకుందా?' యుద్ధరంగంలో విజయం సాధించిన వీరుడిలా బోరవిరుచుకొని ఇంటిలోకి వెళ్ళిపోయాను. నన్ను నిర్లక్ష్యంగా చూచినందుకు చక్కగా కుక్కపై ప్రతీకారం తీర్చుకొన్నానన్న సంతృప్తి కలిగింది నాకు.

రెండు రోజులనాడు ఆ కుక్క మళ్ళా గుమ్మంలో కన్పించింది. మా అమ్మ గిన్నె అడుగున మిగిలిన మెతుకులు ఓ నాలుగు రోజూ దాని ముందు వేస్తుంది. అందువల్లనే ముందురోజు దెబ్బ తిన్నా అది మళ్ళా మా ఇంటికి వచ్చింది. దాని కాలు పుండయి, రక్తం, చీమూ కారుతున్నాయి. 'అయ్యో! పాపం ఏ రాలుగాయి వెధవలు రాయితో కొట్టారో, కాలు విరిగిపోయింది" అంది అమ్మ జాలిగా.

ఆ రాలుగాయి వెధవని నేనే అని అమ్మతో చెప్పే ధైర్యం నాకు లేకపోయింది. అమ్మతో పాటుగా నేనూ 'అయ్యో పాపం' అన్నాను. అమ్మ వేసిన అన్నం మెతుకులు తిని అది గోడవారగా పడుకొని కళ్ళు మూసుకొంది. బాధతో అది మూలుగుతుంటే నిజంగా నాకు కష్టం అనిపించింది. "ఏదైనా ఆసుపత్రికి తీసుకుపోయి కట్టు కట్టిస్తేనో" అన్నాను.

అమ్మ నన్ను వింతగా చూస్తూ "ఊరకుక్కకి మందూ, మాకూ ఏమిటిరా?" అంది.

ఊరకుక్కకి దెబ్బ తగలగా లేంది అది మానేందుకు మందు మాత్రం ఎందుకు అక్కరలేదు? ఆ మాట అమ్మని అడిగే ధైర్యం లేదు. ఆ దెబ్బకి కారకుణ్ణి నేను అని మనసు బాధించడం చేత అమ్మ చూడకుండా కాస్త కొబ్బరి నూనెలో దూది ముంచి దాని దెబ్బకి రాయాలని ప్రయత్నించాను. అది నన్ను చూస్తూనే గర్‌మంటూ పళ్ళు బయటకి పెట్టి భయంకరంగా అరచింది. నా కాళ్ళు గడ గడ లాడాయి. చేతిలో దూది పారవేసి

గోడకు అంటుకుపోయాను. "ఒరేయ్ దాన్నేం చేయకు, కరవగలదు' అంటూ అమ్మ ఇంట్లోంచి కేకపెట్టింది.

వారంనాటికి కుక్కకాలు పుండు మానింది. కాని అక్కడి వరకు కాలు ఎండిపోయింది. మూడు కాళ్ళమీదే కుంటుతూ నడుస్తుండేది.

ఈ ముష్టివాడి కాలు కూడా నావంటి తుంటరి వెధవల పని వల్లే అలా అయిపోయిందేమో అనిపించింది. కాని, మనిషికి కుక్కతో సామ్యం చూడడానికి నా మనసు అంగీకరించ లేదు. కుక్కని కొట్టినట్లు మనిషిని రాయితో ఎవరైనా కొడతారా? ఏదో ప్రమాదంలో కాలు పోయి ఉంటుంది అనుకొన్నాను.

వాడు కట్టెపుల్లల్లాటి చేతులు ముందుకి చాచి, 'అమ్మా.. అయ్యా,... బాబూ' అంటూ నోరుముయ్యకుండా అరుస్తూనే ఉన్నాడు. వాడి కళ్లు బ్యాటరీ తక్కువగా ఉన్న కారు హెడ్ లైట్లలా ఉన్నాయి. వాడి కడుపు గాలి పోయిన రబ్బరు బుంగలా ఉంది. ఉన్నత గిరిశిఖరాల్లా ఉన్నాయి. వాడి కణతల దగ్గర బొమికలు. వాటి కిందుగా ఉండే లోయల్లా ఉన్నాయి లోతుకుపోయిన వాడి దవడలు. పండబారిన రెల్లుగడ్డిలా ఉంది వాడి జుట్టు. ఆ గడ్డి మొలచిన రేగడి మట్టి నేలలా ఉంది వాడు పెట్టుకొన్న గోచిపాత.

అయినా ఆకలి వాడి శక్తినంతా పిండి వాడిచే అరిపిస్తున్నాది 'అమ్మా.... బాబూ... అయ్యా...'

నాకు ఏనాడూ పెద్దగా ధర్మం చేసే అలవాటు లేదు. చాలీ – చాలని జీతం డబ్బులు నా కటువంటి పాడు అలవాటు కాకుండా ఎప్పటికప్పుడు కాపాడుతూ వచ్చాయి.

ఫస్టు తారీకున జీతం అందుకోగానే బుద్ధిగా ఇంటికొచ్చి అంతా శ్రీమతి చేతిలో పెట్టాను. మధ్యాహ్న సమయంలో కాఫీ కోసం, అప్పుడప్పుడు నేను వేసుకొనే కిళ్లీల కోసం తగినంత డబ్బు లెక్కకట్టి, అదనంగా మరి ఒక రూపాయి కలిపి నా స్వంత ఖర్చు కోసం జేబులో పెడుతుంది ఆమె.

"ఇదేమి ప్రారబ్ధమయ్యా! హాయిగా డబ్బంతా నీ చేతిలో ఉంచుకొని ఆడది నీ ముందు చెయ్యిజాచేలా చేసుకోవాలికాని" అనేవారు మిత్రులు. వారికి ఇందులో ఉన్న సులువు తెలియదు. శ్రీమతి చీరల కోసం, నగల కోసం – రాత్రి, పగలు వేధించే బాధ తప్పుతుంది. "ఈసారి జీతం రాగానే తప్పక కొనుక్కో" అనేయవచ్చు సునాయాసంగా. జీతం రాగానే అంతా ఖర్చుచేస్తే నెలంతా గడిచేదెలా? అది శ్రీమతి ఆలోచించవలసిన సమస్య. దానితో నాకు ప్రమేయం లేదు.

ఒక్కొక్క రోజున మరీ హృదయ విదారకంగా ముష్టివాళ్ళు అరుస్తుంటే తెలివితక్కువగా చేయి జేబులోకి వెళ్ళేది "ఏయ్, మహాదాన కర్ణుడిలా చొరవ చూపుతున్నావు. ఉన్నది కాస్తా ధర్మం చేస్తే, నీ కాఫీ మాటేమిటి? నీ కిళ్లీల మాటేమిటి?" అని నిలదీసేది జేబు.

"ఒక రూపాయి హెచ్చుగా ఉంది కదా?" నాలో ఏమూలో మిగిలి ఉన్న మా తాతగారి రక్తం జవాబు చెప్పేది. మా తాతగారు మహా దానపరులని ఖ్యాతి గడించారుట. కన్న కొడుకుని అటు చదువు, ఇటు ఆస్తి లేకుండా వదలి పెట్టిన అయన నిస్వార్థపరత్వాన్ని నేటికీ ఆ ఊరులో చెప్పుకొంటారుట. మా నాన్నగారు స్వశక్తివల్ల గుమాస్తా అయేరంటే, నన్నూ తన అడుగుజాడల్లో నడిచేలా పెంచారంటే అది వేరే సంగతి, మా తాతగారి రక్తం నాలో ఇంకా మిగిలి ఉన్నదని ఆ రోజునే నేను తెలుసుకున్నాను.

ఈ రోజు ఆ ముష్టివాడి కాలు చూస్తుంటే చిన్ననాడు నేను రాయితో కొట్టిన కుక్క మాటిమాటికి జ్ఞాపకం రాసాగింది. "పాపం... పాపం" అని పదిసార్లకి పైగా మనసు జాలి జపం చేసింది. పది దగ్గరవుతున్నాది. ఇంకా నా బస్సు - అంటే నేను ఎక్కవలసిన పదవ నెంబరు బస్సు రాలేదు. అది తప్ప మిగిలిన నెంబర్ల బస్సులన్నీ వస్తున్నాయి. పోతున్నాయి. నా ముందు వాళ్ళు, వెనుక వాళ్ళు జాలిగా నా వంక చూసి వెళ్ళిపోతున్నారు. నేనుమాత్రం ఉన్నచోటనే స్థాణువులా నిలబడి వున్నాను. ఎదురుగా ముష్టివాడు 'అమ్మా... అయ్యా... బాబూ!" నోరు ముయ్యకుండా అరుస్తూనే ఉన్నాడు. వేసినవాళ్ళు ఒకటో రెండో పైసలు వాడి ముందు పరచిన గుడ్డలో వేసి పోతున్నారు. లేనివారు చీదరింపుగా చూసి వెళ్ళిపోతున్నారు.

రెండు నిమిషాల క్రిందట వచ్చి నా వెనుక నిలచిన మార్వాడీ రోడ్డు దాటి వెళ్ళి ముష్టివాడి గుడ్డమీద ఐదో, పదో పైసల నాణెం విసరి వచ్చాడు. 'ఆ మార్వాడి మనసు వాడి అరుపులతో రెండు నిమిషాలకే కరగిపోయిందే. అర గంటగా వింటున్నా నీలో చలనం లేదు ఎందువల్ల?' అంటూ నా మనసుని ప్రశ్నించాను.

'అదేం మాట? వాడిని చూస్తూ నేను మాత్రం కరగలేదని నీ కెవరు చెప్పారు? పాపం.... పాపం అని పదిసార్లు అనుకోలేదూ? అది వాడిమీద జాలివల్లనే కదా!' మనసు జవాబు చెప్పింది.

కాని అందువల్ల ముష్టివాడు పొందిన లబ్ధి ఏముంది? మార్వాడీ నీలా పాపం అంటూ జపం చేయకుండానే డబ్బులు వేసి చక్కా వచ్చాడు. ముష్టివాడికి కావలసింది డబ్బు. నీ జాలి జపం వల్ల వాడి గుడ్డలో ఒక పైసా ఐనా రాలిందా?

అడిగేవాడికి చెప్పేవాడు ఎప్పుడూ లోకువే. అందుకే మనసు క్షణకాలం ఊరుకొంది. నాతో వాదనకి దిగకుండా మంచిగా మందలించడం మొదలుపెట్టింది. 'నీ దగ్గర ఏమంత డబ్బుందని? కాస్త వెనకా ముందూ చూసుకో నక్కర్లేదూ? వాడి గుడ్డలో నువ్వు వేయకపోతే ఇంకొకడు వేస్తాడు. అడుక్కొనే వాళ్ళకి ఉన్న అవకాశమే అది. రేపు నీకు డబ్బు కావాలంటే ఎవరిస్తారు? కాస్త ఆలోచించి చూడు.'

దూరంగా పదవ నంబరు బస్సు ఆలస్యమైనందుకు ముఖం ఎర్రగా కంద పెట్టుకొని పరుగుతో వస్తున్నది. గాలి నా చెయ్యి చూసి ఇంకొక రెండు నిమిషాల్లో నీకు వాహనయోగం ఉందని దినఫలం చెప్పింది.

ఆ రోజువరకు నేనెంతో మంచివాడిని, మనసు చెప్పినమాట ఎప్పుడూ కాదనలేదు కాని ఆ రోజు ఎందువల్లో మనసుకి ఎదురు తిరిగితే ఎలా ఉంటుందో చూడాలనిపించింది నాకు. గబ గబ రోడ్డు దాటి, ఆ వైపు కూర్చున్న ముష్టివాడి గుడ్డలో పది పైసల నాణెం పడవేసాను.

అరగంట నుంచి ఎదురుగా నిలచి ఉన్న నన్ను, ఆ ముష్టివాడు చూడలేదు. అనుకొనేందుకు ఆస్కారం లేదు. నేను దగ్గరికి రావడం చూసి పరిచయస్తుడిలా ముఖం పెట్టాడు. పిప్పిపళ్ళు కొద్దిగా బయటపెట్టి చిన్నగా నవ్వినట్లు కూడా అనిపించింది నాకు. చివరకు నేనే గెలిచాను అన్నట్లు ఉంది వాడి నవ్వు.

వాడి నవ్వుతో నాకు కొంచెం కోపం తోసుకొచ్చిన మాట వాస్తవమే. 'ఇది నీ గెలుపుకాదు. మనసుపై నేను సాధించిన విజయం' అనుకొన్నాన మెల్లగా. అంతలో వాడు కట్టెపుల్లలాంటి చేతులెత్తి 'దండాలు బాబయ్యా' అన్నాడు వాడి నమస్కారంతో నా కోపం పోయింది. ఆ రోజు ఏదో కొత్త పని చేసే నన్న తృప్తి మిగిలిపోయింది. పరుగుతో వచ్చి పదవ నంబరు బస్సు అందుకొన్నాను.

మరునాటినుంచి బస్సు వేళకి కాస్త ముందుగా వచ్చి ముష్టివాడి గుడ్డపై పదిపైసలు నాణెం విసరడం అలవాటుగా మారింది. రోజూ తన కన్న ముందుగా వస్తున్న నమన చూసి బస్సు ముఖం చిటపట లాడించేది. తనని ఓడించడానికే నేను అలా చేస్తున్నా ననుకొని ఉంటుంది. నా రాకలో పరమార్థం, ముష్టివాడి కోసం నేను చేస్తున్న త్యాగం దానికేం తెలుసు? తలవంచుకొని దిగులుగా ఖాళీ నోటితో కొటుదాటి పోతూంటే తెల్లబోయి చూసిన కిల్లీ కొట్టువాడికి తెలుసు కాని.

ఇలా ఈ దానకాండ ఒక సంవత్సరం పొడుగునా రోజూ, ఆదివారాలు, సెలవు రోజులు మినహాయిస్తే, జరిగిపోయింది. ఇక్కడ పరిస్థితి అర్థమయ్యేందుకు, కథనాన్ని కాస్త పక్కకి తిప్పక తప్పదు.

ఒక నెల జీతం సంవత్సరాంతంలో బోనస్‌గా ఇచ్చే ఆచారం మా కంపెనీలో ఉంది. రానున్న ఆ సొమ్ముని తలుచుకొంటూ అది ఎలా ఖర్చుచేయాలా అనే ఆలోచనలతో మేమంతా – అంటే నా వంటి చాలీచాలని జీతాలు అందుకొంటున్న గుమాస్తాల మంతా ఏడాది పొడుగునా, తలలు బద్ధలు కొట్టుకొంటూ ఉండేవాళ్ళం. కాని తీరా అది చేతికి అందేసరికి, ఆ వాసన మరి వాళ్ళకి ఎలా తెలిసేదో అప్పుల వాళ్ళు గ్రద్ధల్లా ఆఫీసు గుమ్మంలోనే కాచి వుండి సగానికి పైగా భక్షించి మరీ వదలిపెట్టేవారు. ఆ సంవత్సరం అంతా కలపి ఒక పథకం వేశాము. ఆ సొమ్మంతా నెల తిరిగేవరకు ఆఫీసులోనే దాచి ఉంచాము. ఇంక అక్కడ తిండి ఆశ లేదని గ్రద్ధలన్నీ నిరాశతో ఎగిరిపోయాక సంతోషంగా మా జేబులు నింపుకొన్నాము.

అందువల్లనే ఆ రోజు నా కంత ఉత్సాహంగా ఉంది. ఆ ఉత్సాహంలో ముష్టివాడికి కూడా పాలు పంచి పెట్టాలనుకొన్నాను. వాడికి కూడా ఒక నెల ముష్టి – ఉజ్జాయింపుగా రెండున్నర రూపాయలు బోనస్‌గా ఇయ్యాలనుకొన్నాను. "మరీ అంత అవసరం లేదు. అందులో సగం, సగం అంటే అక్షరాల సగంకాదు. ఒక్క ఊపాయి దానం చెయ్యి చాలు" అంది మనసు.

ముందే చెప్పాను కదూ మనసుకి ఎదురు తిరగడం నేర్చుకొన్నాననీ, దానితో ఏదో విధమైన ఆనందాన్ని పొందుతున్నాననీ, "చేసి చేసి చచ్చుగా ఒక రూపాయి దానం ఏమిటి నువ్వు ఫలానా వారి మనుమడవని మరచిపోకు" తాతగారి రక్తం సమయానికి సరిగా హెచ్చరించింది. మనసుపై ధైర్యంగా ఎదురు తిరిగే శక్తి నాలో పొదులుకొంది. తాతగారి త్యాగరక్తం నాలో జలజల ప్రవహించింది. "ఒక రూపాయి కాదు. ఐదు రూపాయలు దానం చేస్తాను. నా సొమ్ము – నా యిష్టం" అన్నాను మనసు నోరు నొక్కివేస్తూ.

"నీకు పిచ్చి పట్టుకొంది. ఈ దానంతో నువ్వు స్వర్గానికి మెట్లు కట్టాలనుకొంటున్నావు" అంది మనసు వ్యంగ్యంగా నవ్వుతూ, "శభాష్ మనుమడా" అంది తాతగారి రక్తం.

సాయంకాలం ఆ ముష్టివాడు అక్కడ కూర్చోడు. రెండోపూట వాడి ఆఫీసు ఇంకో వీధికి మార్చుకుంటాడు. ఆ వీధి నాకు తెలుసు. ఒకటి, రెండుసార్లు స్నేహితుల ఇళ్ళకి పోతూ వాడిని అక్కడ చూశాను. కాని అక్కడికి పోయి వాడికి దానం చేయాలనే సంకల్పం నాకు లేదు. అసలు అక్కడి ముష్టివాడితో నాకు పరిచయమే లేదు. పదవ నంబరు బస్సు స్టాపుకి ఎదురుగా కూర్చునే ముష్టివాడికే నేను దానం చెయ్యాలి. వాడే నా ముష్టివాడు. వాడే నాలో దాగివున్న దానగుణం కదిలేలా ప్రేరేపించినవాడు. నేను చిన్ననాడు రాయితో కొట్టిన ఊరకుక్కలాంటివాడు. మనసుకి ఎదురు తిరిగి పనులు చేయడంలో ఉన్న మజా చూపించినవాడు, వాడు మరునాడు ఉదయం కాని అక్కడ ఉండడు.

ఇంటికి చేరాక సొమ్ము అంతా అర్ధాంగి చేతిలో పెట్టడం ఆచారం. ఐదో, పదో దాచి అంతే యిచ్చారంటూ అబద్ధం చెప్పే అలవాటు నాకులేదు. నేను ఏడాది క్రిందట వరకు ఎంతో మంచివాడిని. ఈ నిమిషం వరకు ఎంతో నిజాయితీపరుడివి. కాని ఆ రోజున ఆ ముష్టి వెధవకోసమే మనసుని ఎదిరించి మంచివాడిని అన్న బిరుదును కోల్పోయాను. ఈరోజు వాడికోసం ఇంకో త్యాగం చేస్తున్నాను. వాడికి ఇదేం పట్టదు. అమ్మా! అయ్యా అనే తన అరుపులకే గుడ్డలో డబ్బులు రాలుతున్నా యనుకొంటాడు. నే నెన్ని కష్టనిష్ఠురాలు భరిస్తూ వాడికి దానం చేస్తున్నానో ఆ కుంటి వెధవకి ఏం తెలుసు?

ఐదు రూపాయల కాగితం కిల్లీ కొట్టువాడి చేతిలో పెడుతూ "నీ దగ్గర ఉంచు, రేపు తీసుకొంటాను" అన్నాను.

మరునాడు ఉదయం మరి కొంచెం ముందుగానే ఇంటినుంచి బయలుదేరాను. మరి వెయ్యిబోయేది లాకాయి లూకయి ముష్టా? ఐదు రూపాయల ముష్టాయెను. ఆ అనుభూతిని

పూర్తిగా అనుభవిస్తూ, ఎవరైనా చూస్తున్నారా లేదా అని ఇటు అటు పరికిస్తూ, నెమ్మదిగా, హుందాగా, అంత త్యాగానికి సరిపడిన ప్రతిఫలం అందుకొంటూ చేయాలాయెను.

రోజూకన్న ముందుగా పోతున్న నన్ను రోడ్డు పలకరించింది. రోజూకన్న జోరుగా పోతున్న నన్ను కాలం మందలించింది. నేను అసలు విషయం వాటితో చెప్పలేదు. చెప్పినా అవి అర్థం చేసుకోలేవు. 'నీలాంటి గుమాస్తాకి ఐదు రూపాయల ముష్టేమిటి? నోట్లు అచ్చువేసే మిషనుకాని తయారుచేసేవా?' అంటూ ప్రశ్నిస్తాయి. అందుకే తల వంచుకొని మౌనంగా నడచిపోయాను.

కాని ఆశ్చర్యం; ఆ రోజు ముష్టివాడు అక్కడలేడు. బజారు రోడ్డు ఎంత రద్దీగా వున్నా, వాడి అరుపులు లేని కారణంగా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. నిర్భాగ్యుడు ఐదురూపాయలు దానం చేద్దామనుకొంటే ఈ రోజే రాకుండా మానుకున్నాడేం - అనుకొన్నాను. నాకెందుకో భయం వేసింది. నిష్కారణంగా ఐదురూపాయల దానఫలం తప్పిపోతుందేమో అన్న కంగారుపుట్టింది. వాడు ఇంకోచోటుకి వెళ్లిపోయి ఉంటే? రాత్రికి రాత్రే చచ్చిపోయి వుంటే?

'వెధవ, వాడికి ప్రాప్తం లేదు. హాయిగా ఏదైనా ఖర్చుపెట్టుకో' మనసు సలహా సరఫరా చేసింది. 'నీ బోడిసలహా ఎవరూ కోరలేదు' అని మనసును చీదరించుకొంటూ ఇటు అటు మరికాస్త పరిశీలనగా చూసాను. ఏకారణం వల్లనైనా నా చోటు కాస్త మార్చాడేమో.... ఆలోచనల్లో పడి నేను కాస్త పక్కగా నిల్చానేమో?

కనుచూపు అనినంత వరకు వాడి రూపం ఎక్కడా కన్పించలేదు. చెవులకి వాడి అరుపులు వినిపించలేదు. "ఇక్కడ కూర్చునే ముష్టివాడు ఈరోజు రాలేదేమా?" స్వగతంలా పైకి విన్పించేటట్లు అనుకొన్నాను. "ముష్టి వెధవలకి ఒక చోటేమిటి? ఎక్కడ నాలుగు డబ్బులు రాలుతుంటే అక్కడికి తయారవుతారు" అన్నాడు నా పక్కన నిలబడ్డవాడు. "కాని, ఏడాదిబట్టి చూస్తున్నాను. రోజూ వేళ తప్పకుండా..." "బజారు వీధికదా, అందువల్ల కాస్త ఎక్కువకాలం గిట్టుబాటుగా ఉండి వుంటుంది" నా మాటని మధ్యలోనే అందుకొన్నాడు ఇంకొకడు.

పదవ నంబరు బస్సు పందిలా బురద చిమ్ముకొంటూ వచ్చి స్టాపులో నిలబడింది. ఆఖరిసారిగా ఆ ముష్టివాడి కోసం ఇటు అటు చూశాను. ముష్టివాడు రాలేదు. నా జేబులో ఐదురూపాయల నోటు బరువుగా దిగలాగింది. మనసు దారి పొడుగునా దగుల్బాజీ సలహాలు అందిస్తూనే వుంది.

ఆఫీసునుంచి తిరిగివస్తూ ఆ నోటు కిల్లీకొట్టు వాడి చేతిలోపెట్టాను. "నేను అడిగేవరకు నీ దగ్గర వుండనీ" అన్నాను. కంటపడితే ఇంటావిడ కైంకర్యం చేస్తుందనా అన్నట్లు నవ్వాడు వాడు. "ఒకరికి అప్పు తీర్చాలి" వాడు అడక్కపోయినా సంజాయిషీ ఇచ్చుకొన్నాను.

మరునాడు కూడా ముష్టివాడు రాకపోతే నేను ఇంత ఔదార్యంగా చేయాలనుకొంటున్న ఐదు రూపాయల దానఫలం ఏం కాను? నన్నింతగా ఆరాటపెడుతున్న ఆ ముష్టివాడిని ఏం చెయ్యాలి? ఆలోచనలతో ఆ రాత్రి సరిగా నిద్ర పట్టలేదు.

◆ ◆ ◆

ఆ తరువాత చాలా రోజులకి వాడు మళ్ళా కన్పించాడు. బజారు వీధిలో కాదు, ఆస్పత్రిలో. నేను దెబ్బలతో బాధపడుతూ మంచం మీద మూలుగుతున్న సమయంలో.

అఁ-అన్నట్లు ఈ దెబ్బలు, ఆస్పత్రి వగైరా విషయాలు చెప్పలేదు కదూ? అసలు ఏం జరిగిందో పూర్తిగా నాకూ తెలియదు.

నేను ఆ మరునాడు వాచీముల్లు చూసుకొంటూ రోడ్డుమీద నడచిపోతున్నాను. మా వీధిలో ఉన్న ఒకే ఒక మేడలో ఆ రోజునే అద్దెకు దిగిన ఒక పెద్ద ఆఫీసరుగారి సామానులతో నలభై మైళ్ళ వేగంతో వస్తున్న లారీ ఆప్యాయంగా నన్ను ముద్దుపెట్టుకొంది. అది కాస్త మోటు సరసం కావడంతో నేను పది రోజులపాటు ఒంటిమీద తెలివిలేకుండా ఆస్పత్రిలో పడివున్నాను.

నాకు తెలివి వచ్చాక మా శ్రీమతి కళ్ళు తుడుచుకొంటూ, ముక్కు చీదుకొంటూ ఇదంతా చెప్పింది. "నా మంగళసూత్ర బలం వల్ల కాని లేకపోతే మీకు బ్రతికే దెబ్బలు తగిలాయా" అంటూ పదే పదే పైటలోంచి పుస్తెలు తీసి కళ్ళ కద్దుకోసాగింది.

నిజంగా నాకు చచ్చే దెబ్బలు తగిలాయి. పాదంలేని ఎడమకాలు చూసుకొన్నాక చచ్చిపోయినా బాగుండేది అనిపించింది. మిత్రులు, బంధువులు ఎంతగా ధైర్యం చెప్తున్నా తీసివేసిన పాదం తిరిగి అతకబడదుకదా? కృత్రిమంగా ఒక పాదం తగుల్చుకొని, అది కనిపించకుండా యాతన పడుతూ బ్రతుకు సాగదియ్యాలి అనే ఆలోచన నాకేమంత సుఖమయిందికాదు.

ఆ వార్డులో ముక్కా చెక్కా పోకుండా పాళంగా ఉన్న మనిషి ఒక్కడు కూడా లేడు. అందులో ఎవరితో నన్ను సరిపోల్చుకొని సంతోషించే వీలుంటుందా అని ఇటు అటు చూస్తున్నాను. అప్పుడే కన్పించాడు ఆ ముష్టివాడు. ఊతకర్ర ఆసరాతో మెల్లగా మంచాల మధ్యనుంచి నడుస్తున్నాడు. ఎదురుగా కన్పించిన నర్సుని ఏదో అడిగాడు. ఆవిడ చీదపురుగుని ఆకుమీద చూసినట్లు విదిలిస్తూ విసురుగా ఏదో జవాబు చెప్పింది.

వాడు మెల్లగా నా మంచం సమీపంలోకి వచ్చాడు. నా మంచం పక్కగా వున్న వరండా వైపు ఉన్నాయి వాడి చూపులు. నేను అదివరలో చూసినప్పటికన్న దీనంగా వున్నాడు. పొడుచుకు వస్తున్న ఆ ఎముకల మీద చర్మం ఉందా, లేదా అన్నట్లు అనిపిస్తున్నది. ప్రాణం పోసుకు నడచివస్తున్న అస్థిపంజరంలా ఉన్నాడు.

వాడిలాంటి వాళ్లు ఈ బీదదేశంలో చాలామంది ఉండవచ్చు. కాని వీడు పదవ నంబరు బస్సు స్టాపుకి ఎదురుగా కూర్చునే ముష్టివాడు. అదివరలో వాడికి దానం చేద్దామనుకున్న ఐదు రూపాయల నోటు అప్పుడు దగ్గర వుంటే వాడి ముఖాన విసిరికొట్టి 'వెధవా పోయి కడుపునిండా ఇంతతిని మరీ కన్పించు' అంటూ తరిమి వేసేవాడిని. కాని ప్రస్తుతం నా దగ్గర ఒక్క పైసా కూడా లేదు. ఇటు అటు మంచాలమీద ఉన్నవారు నావంటివారే. అప్పు అడిగినా ప్రయోజనం ఉండదు.

నేను వాడి దీనస్థితి గురించి ఆలోచిస్తుండగానే వాడు నా మంచానికి ఇంకా దగ్గరికి వచ్చాడు. వాడు నన్ను చూసి పోల్చుకొనే అవకాశం లేదు. తలకంతా కట్టు ఉంది. చాలా రక్తం పోవడంచేత ముఖమంతా పాలిపోయి, కళ్లు పైకి పొడుచుకు వచ్చినట్లు ఉన్నాయి. ఆరోజు ఉదయాన్నే శ్రీమతితో పోట్లాడి అద్దంలో ముఖం చూసుకొన్నాను. 'నేను చిన్న పిల్లవాడిని కాదుగదా; ఎలా ఉన్నా జడసుకోనులే' అన్నాను. కాని నిజానికి నా ముఖం చూస్తే నాకే జాలి కలిగింది. గొంతుకలో గుర గురమంటూ ఏడుపు ముంచుకొచ్చింది. ఇంకా భయం కూడా తొంగి చూసింది. ఎందుకు బ్రతికిపోయానా అని బాధపడ్డాను.

అయినా వాడు నన్ను పోల్చుకొన్నట్లే నవ్వాడు. ఆ మొదటి రోజు నేను పది పైసలు దానం చేసినప్పుడు నన్ను చూసి నవ్వినట్లే ఉంది ఈ నవ్వు. ఏ పరిస్థితుల్లో ఉన్నా కుక్క తన యజమానిని పోల్చుకోగలదట. ముష్టివాళ్ళకి కూడా అటువంటి శక్తి ఉందేమో మరి! 'నా అవిటితనం చూసి అంతగా జాలి పడేవాడివి. ఇప్పుడు నీ పని ఏమయింది అబ్బాయి' అని పరిహాసం చేస్తున్నట్లు ఉన్నాయి వాడి చూపులు.

నా చిన్నతనంలో కాలు విరిగిన ఊర కుక్కకి మందు పెట్టబోతే గర్‌మని మొరిగినట్లు ఉంది వాడి మాట. 'బాబూ, ఆరో నంబరు వార్డుకి దారి ఇదేనా!' వాడు ఆ ప్రశ్న నన్ను అడుగలేదు. వరండాలో పోతున్న ఏ జమాదారునో అడిగాడు.

'పాపం... పాపం ఎంత దీనంగా మాట్లాడుతున్నాడో! ఎండు కర్రలా ఎలా వున్నాడో' మనసు జాలి జపం మొదలుపెట్టింది. నా వంటికి కారం రాసుకొన్నట్లు మండింది. 'ఈ స్థితిలో ఉన్న నా మీద నీకు జాలిలేదు కాని, ఆ కృతఘ్నుడి మీద చూపిస్తున్నావు' అంటూ కోపగించుకొన్నాను.

'కృతఘ్నుడా' ఏమి ఎరగనట్లు మనసు ప్రశ్నించింది.

'కాదూ? ఏడాదిపాటు కిల్లీ మానుకొని వాడికి ధర్మం చేసానే? ఎప్పుడూ లేనిది శ్రీమతి దగ్గర అబద్ధం ఆడి వాడికోసం ఐదు రూపాయలు దాచానే.... నా మంచితనాన్ని వాడు గ్రహించాడా? చూసి కూడా అయ్యో బాబూ! అన్నాడా? పైగా నవ్వుతాడుట... నవ్వు...

కోపంతో నా మెదడులోని నరాలు పట పట లాడాయి. బాధగా అమ్మా అని తల పట్టుకొన్నాను. ఆ సరికి వాడు నా మంచానికి ఇంకా చేరువగా వచ్చాడు. పోల్చుకొన్నట్లే

చూచాడు. క్షణకాలం ఆలోచనగా ఇటుఅటు చూసాడు ఒక్క నిముషం పాటు నా కళ్ళ వంక చూసాడు. ఎంతో జాలిగా, ఓదార్పుగా ఉన్నాయి ఆ చూపులు. 'అయ్యో బాబూ, మీరా? ఏమిటి ఇలా అయిపోయారు. మీ వంటి ధర్మప్రభువులకి ఇట్లాంటి ఆపద...' అలవాటుపడిన వాడి గొంతుక లోంచి రాబోయే మాటల కోసం నా చెవులు రిక్కించుకొని వింటున్నాయి.

వాడు పెదవి కదపకుండా నా మంచం దాటిపోతున్నాడు. నాలో సహనం సన్నగిల్లింది. నాలోని మంచితనం మంట కలిసింది. ఊపుగా పక్కకి ఒత్తిగిల్లాను. శక్తినంతా కూడదీసుకొని వాడి చేతి కింద ఊత కర్ర లాగేశాను.

దభేలుమని వాడు పడిపోయాడు. "అమ్మో" అని బాధతో కేకపెట్టాడు. నా చేతి రాతి దెబ్బ తిన్న కుక్క అరుపులా ఉంది వాడి కేక. నాకు తృప్తి కలిగింది. వాడి కృతఘ్నతకి చక్కని బహుమానం ఇచ్చానంటూ మురిసిపోయాను.

కాని అంతలోనే ఏదో భయం. పాపం చేసానన్న భయం. పట్టుబడిపోతానన్న భయం. ఎవరైనా చూసారేమో అన్న భయం. ఏమైనా ప్రశ్నిస్తారేమో అన్న భయం.

తలమీదుగా దుప్పటి ముసుగు పెట్టి నిద్ర నటించాను. వాడు అరచిన కేక, పడిన చ్ఫుడు విని చుట్టుపక్కల మనుష్యులు గుమిగూడారు. "ఎలా పడిపోయాడు?" ఎవరో ప్రశ్నిస్తున్నారు. "అదిగో ఆ మంచంమీద ఆయన తోసేసాడు. వాడి చేతి కింద కర్ర లాగేశాడు' ఎవరో చెప్తున్నట్లు వినిపించింది. "కర్ర నేల మీద జారి పట్టు తప్పి ఉంటుంది" ఎవరో జవాబు చెప్పారు.

నా బుర్ర రంగుల రాట్నంలా తిరిగిపోతున్నది. బాధతో నా వంటిమీద తెలివి తప్పిపోతున్నది "సాయంకాలం నేను వెళ్లేసరికి సరిగానే ఉన్నారు డాక్టర్. ఇంతలో ఇంతగా ఏమయింది?" శ్రీమతి ప్రశ్న ఏడుపు కంఠంతో బాధగా విన్పించింది.

"ఏమయిందో వెంటనే చెప్పడం కష్టం. కుట్లన్నీ కదిలిపోయినట్లు ఉన్నాయి. ఎక్స్‌రే తీసి చూడాలి" డాక్టరు! జవాబు నాకు మత్తులో మెల్లగా విన్పించింది.

◆ ◆ ◆

ఆరు నెలల తర్వాత తిరిగి వీధిలో కాలు పెట్టాను. అదివరలో అవసరం లేకపోయినా అడుగులతో రోడ్డు కొలుస్తూ నడిచేవాడిని. ఇప్పుడు అశక్తత కొద్దీ ఇంకా మెల్లగా నడుస్తున్నాను. "బాబూ! కులాసా?" ఐదు రూపాయల నోటు నా చేతిలో పెడుతూ కిల్లీకొట్టు వాడు ప్రశ్నించాడు.

దానిని చూడగానే ఆ నోటుకి హక్కుదారుడు అయిన ముష్టివాడు జ్ఞాపకం వచ్చాడు. ఆనాటి సంఘటన గుర్తుకొచ్చింది. పశ్చాత్తాపం గుండెల్లో పోటులా పొడిచింది. పాపం నన్ను పోల్చుకోలేదేమో? నలుగురిలోనూ పలకరిస్తే దులపరించుకొంటాననుకున్నాడేమో!

అన్యాయంగా వాడిని త్రోసివేశాను. ఏం దెబ్బలు తగిలాయో? ఎలా ఉన్నాడో? వాడికి మందు మాకులు వేసేందుకు ఇంట్లో ఎవరైనా ఉన్నారో లేరో – అడుక్కొనే శక్తిలేక, ఆకలి బాధ పడలేక ఎంతగా ఏడుస్తున్నాడో? ఈ సొమ్ము వాడిది. మానసికంగా వాడికి దానం చేసింది. ఇది వాడికి అందజేస్తే ఎందుకైనా పనికివస్తుంది.

పది నిమిషాలు గడిచేసరికి బస్సు స్టాపు చేరుకొన్నాను. ఎదురుగా పేవ్‌మెంట్ మీద గోనెపట్టా పరచి వుంది. ఆశగా అటు చూపు తిప్పాను. అక్కడ ఆ కుంటివాడు లేడు. ఆ స్థలాన్ని ఒక ముష్టిది ఆక్రమించుకొంది. వెన్నుకి అంటుకుపోయి ఉన్న కడుపుతో, అర్ధనగ్నంగా ఉన్న ఒడలితో, ఎండిపోయిన రొమ్మును పిల్ల నోటిలో కుక్కి దీనంగా 'అమ్మా... బాబూ... అయ్యా' అని అరుస్తున్నది. తల్లి రొమ్ములోంచి ఎంత పీకినా పాలు రాక ఆ పిల్ల గోలగోలగా ఏడుస్తున్నది.

ఆ ఐదు రూపాయలనోటు దాని ముఖం మీద కొట్టి "పో... పోయి నీ బిడ్డకిన్ని పాలు కొనుక్కో... నీ కడుపుకింత తిండి కొనుక్కో" అనాలనిపించింది. కాని ఆ సొమ్ము నాది కాదు. దానిని వేరొకరికి దానం చేసేందుకు నాకు ధైర్యం లేదు.

ఆఫీసుకి వెళ్ళ బుద్ధికాక వెనక్కి తిరిగి వచ్చేశాను. "ఏం వంట్లో బాగాలేదా?" శ్రీమతి ప్రశ్నించింది. "సరిగానే వుంది. కాస్త బడలికగా వుంది" జవాబు చెప్పి మంచం మీద వాలిపోయాను.

కాని ఆ బడలిక అంత సులువుగా తీరేదికాదు. రోజూ కలత నిద్రలో కాలు విరిగిన కుక్క అరుపులు, దభీలుమని నేలపడ్డ ముష్టివాడి కేకలు నన్ను వెంటాడుతూనే వున్నాయి. ఆ కుక్క కాలుకి మందు పెట్టగలిగితే, ముష్టివాడికి ఈ ఐదు రూపాయలు అందివ్వగలిగితే నా మనస్సుకి శాంతి కలిగేదేమో? ఆ సంఘటనలను సులువుగా మరవగలిగేవాడినేమో?

ఒక్కోసారి అనిపిస్తుంది నాకు, ఇది భగవంతుడు విధించిన శిక్ష అని.